

TİB

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ AYLIK BÜLTENİ

MART 1975

No : 9

125 kuruş

İÇİNDEKİLER

Türkiye'de Amerikan Dış Yardımı	1
Kapitalist Bunalım ve Yabancı İşçiler	3
Bütçe Tasarısı Kamu Ke- siminde Çalışan İşçilerin Sırtından Sermayeye Yeni Fonlar Sağlanmasını Öngörüyor	5
Türkiye'de Kimya Sanayii	8
Türkiye'de Gübre Sorunu	10
Genel Yönetim Kurulu Üyemiz Yıldırım Koç, Yankı Dergisine Son Zam- larla İlgili TİB Görüşünü Açıkladı.	19
Aydın Köymen, Toprak Reformu Uygulamasının Engellenmek İstendiğini Açıkladı.	20
Bir Belge	23

TİB adına sahibi :

AYDIN KÖYMEN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

YILDIRIM KOÇ

Karanfil Sokak 14/10

Kızılay/Ankara

Basıldığı yer :

Çark Matbaası, Ankara

1975

TÜRKİYE'DE AMERİKAN DIŞ YARDIMI :

II. Dünya Savaşından sonraki dönemde, emperyalizmin iç ve dış pazarlarının yetersiz hale gelmesi, buna karşılık sorunun yeniden paylaşım savaşıyla çözümlenme olanağının ortadan kalkması karşısında, genel olarak emperyalizm ve özel olarak da Amerikan emperyalizmi içte ve dışta iki yola başvurmuş- tur:

İçte ekonomisini askerileştirmiş, dışta ise yeni sömürgeciliğe -yani daha önceki dönem- den daha değişik bir sömürü yöntemine- baş- vurmıştır.

Bu dönemde, sanayi ve asker karması bir kesim, yani meslekten askerle, savaş mal- zemesi sayesinde zenginleşen kapitalistler, Amerikan politikasını gittikçe daha fazla ha- kim olmuşlardır. Alınan siparişler ve yapı- lan girişimler, Amerikan ekonomisini askeri programa sıkı sıkıya bağımlı kılmaktadır. Amerikan emperyalizmi, özellikle 1946'dan sonra Truman, Marshall yardımı, NATO ve ikili anlaşmalarla bu yeni sömürgeciliği geliş- tirdi ve bunlara paralel olarak dış yardımla- rın 3/4'ünü askeri yardımlar teşkil etmeye başladı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, İngiltere, Türkiye'ye karşı taahhütlerini yerine getire- meyeceğini ABD'ye bildirdi. Ve 1947'de Tru- man, Kongre'den Türkiye ve Yunanistan'a yardım için 400 milyon dolar istedi. Bunun üzerine ABD, Türkiye ile 1947'de yardım an- laşmasını imzaladı. Böylece bu tarihten itibaren köhne silâh, kullanma yeri ol- mayan üretim fazlaları, yıpranmış eskimiş

malzeme, teçhizat, sağlığa zararlı ve fiyatı ustalıkla kamufle edilmiş gıda maddeleri, Türkiye'ye aktı. O dönemde işbaşında bulunan hükümet, bu yardım sayesinde milli savunma giderlerinde kısıntı yapılacağını ümit ederken, kısa bir süre sonra ABD askerî yardımıyla gelen malzemenin bakım ve onarımı için 400 milyon liralık bir ek masraf gerektiği görüldü. Bu dönemde ABD, Doğu Bloku fobisini körükleyerek kendi çıkarlarına uygun bir cephe kurmuştu: NATO cephesi... 1950'lerde genel olarak ABD emperyalizminin dümen suyuna ve sömürü alanına giren Türkiye, tertiplenen «Kore testleri»nde de başarı göstermiş ve 18 Şubat 1952'de NATO üyeliğine alınmıştır.

NATO Amerikan silâh tekelininin rakipsiz pazar yeri ve; bugün Birleşmiş Milletler'i işlemez hale getiren, tehdit eden, yasalarına uymayan, emperyalist baskı politikasını sürdüren, uluslararası gerginliğin devamı için psikolojik ve soğuk harbi körükleyen, bütün dünyada tahrik ve tertiplere girişen, savaşlar, darbeler ve karşı-devrimleri tezgâhlayan ve uygulayan ABD'nin ekonomik, sosyal, politik baskı aracıdır.

NATO, gelişen Sosyalist Blok'a ve bu arada emperyalist sistem içinde yer alan geri bırakılmış ülkelerdeki anti-emperyalist mücadelelere karşı kurulmuştur. Amerika, NATO yoluyla Türkiye v.b. geri bıraktılmış ülkeleri nüfuzu altına alırken, diğer üye emperyalist ülkelerin de nüfuz bölgelerini ele geçirmeye çalışmaktadır. İngiliz Mareşali Montgomery: «NATO ortakları arasında müşterek bir politikanın tesbit edilmediğini ve ABD'nin NATO üyelerini des-

tekler görünürken, bu ülkelerin Asya ve Afrika'daki nüfuzlarını yok etmek için tertiplere giriştiğini» açıklamıştır.

Pompidou ise; «NATO yüksek kumandanlığı, üyelerin oybirliği ile aldıkları, Kuzey Atlantik Konseyi Kararları'nı uygular. Teorik olarak bu doğrudur. Radyoaktiviteye bulanmış bölgeleri belirtmek için kullanılacak pankartların standardizasyonu gibi kararları uygular. Daha önemli kararlara gelince sistem tıkanmaktadır.» derken, hem NATO içindeki emperyalist ülkeler arası çekişmeleri, hem de sistemin kimin yararına işlediğini dile getirmektedir.

Gerçekten, ABD'nin Türkiye'deki gerek NATO, gerekse Amerikan üsleriyle ilgili kararları alırken Türk makamlarına danışmak ihtiyacını duymadığı ve duymayacağı görülmüştür. Nitekim, Türkiye'deki füze rampalarının sökülmesi kararını ABD, kendi başına almış ve Türk makamları sadece neticeyi öğrenmişlerdir. NATO üyesi geri bırakılmış ülkeler, karşı karşıya kalacakları bir savaşı da belki de yayın araçlarından öğreneceklerdir.

ABD, 49 ülkede 344 özel görev kuvveti bulundurmaktadır. Beş kıtada 1000'den fazla üs ve tesisi vardır. Anavatani dışında 15 milyon hektar araziye askerî amaçlarla kullanmaktadır. Amerikan genelkurmayı, dolaylı veya dolaysız olarak 14 milyon kişiye maaş ödemektedir.

ABD emperyalizminin Türkiye'deki baskı kuruluşları sadece NATO ile sınırlı değildir. Genel olarak emperyalizm ve özel olarak da ABD emperyalizmi, bizim için içsel bir olgudur. Yani emperyalizm, yerli hakim sınıflarla
(Devamı S. 12)

KAPİTALİST BUNALIM VE YABANCI İŞÇİLER

«Bu gözlem OECD tarafından çok taraflı göç politikasının testinde geçerli bir hipotez olarak kullanılabilecek bazı dersler ihtiva etmektedir:

— Göçmen gönderen ülke sadece insan gücünün potansiyel arzedicisi değil, aynı zamanda kötü ekonomik dönemlerde ülkesine dönecek olan işgücünü «korumakla», gerektiğinde «sığınak» ve emniyet subabı rolünü oynaya bilmelidir; bunu yapmakla sanayileşmiş ülkelere halihazırda sunmakta olduğu hizmeti önemli ölçüde artırmış olacaktır.»

Bu satırlar Kayser adlı bir profesörün «Durgunluğun Göçmen İşçiler Üzerindeki Etkileri» adlı çalışmasının sonucu olarak yazılmıştır, (Prof. Kayser, «Effects of Recession on Immigrant Labor», The OECD Observer, No. 58 June 1972).

Görüldüğü gibi Profesöre göre, işçi gönderen ülkeler sanayileşmiş kapitalist merkezlerin her işgücü talebini derhal karşılamakla kalmamalı, birde gerektiğinde, yani sanayileşmiş ülkenin bir çıkmazında işçilerini geri çekmeli, kapitalist ekonomiler için bir emniyet subabı rolü oynamalıdır; ayrıca, işçi gönderen az gelişmiş ülkeleri bu yolda ikna görevinide OECD'nin yüklenmesi önerilmektedir. Sanırız, OECD bu görevi canla başka yürütmektedir.

Uygulamada ise, işçi gönderen az gelişmiş ülkeler emniyet subabı görevini isteseler de istemeseler de ifa etmektedirler. Profesörün önerisinin ilginçliği, bu işin bir de gönül rızasıyla olmasını arzu etmesinden ve meseleyi bu kadar açık koymasından ileri gelmektedir.

1960 sonrasında Batı Avrupa'nın kapitalist ekonomilerinin genişlemesinde, yabancı işçiler çok önemli bir paya sahiptir. Bu gerçeği hiç kimse, şu anda, mevcut durgunluk ve işsizliğe çare olsun diye yabancı işçileri memleketlerine gönderme yolları arayanlar bile, inkâr edememektedir. Kapitalist için yabancı işçi çalıştırmak çok caziptir. Çünkü, yabancı işçi çalıştırmakla, hem kârlarını, bu işçiler sayesinde daha güvenli bir biçimde maksimuma çıkarırlar, hem de durgunluk dönemlerinde yabancı işçileri işten çıkarmada daha az zorluk çekerler.

Bilindiği gibi işsizlik kapitalist sistemin kaçınılmaz bir olgusudur. Kapitalistlerde işsizliği belli sınırlar içinde tutma arzusunadadırlar. Çünkü, böyle bir işsizler ordusu (yedek sanayi ordusu) kapitalistin işçilere baskı yapabilmesini mümkün kılar. Kapitalist bu yolla işçileri heran kovulma tehdidi altında tutar, ve işçi ücretlerini düşürme, işi yoğunlaştırma, kısacası işçiyi daha fazla sömürme imkânına sahip olur. Kapitalist üretimin genişlemeye başlamasıyla, istihdam artar, yedek işçi ordusunda bir azalma meydana gelir. Bu durumda işçi sınıfının sermaye ile pazarlık gücü yükselir ve işçiler daha yüksek reel ücretler ve toplam gelirden daha büyük pay için başarılı mücadeleler verirler. Genişlemenin ileri safhalarında mücadele yoğunlaşır ve kâr hacmini daraltma yönünde baskı başlar. Kapitalist bu duruma düşmek istemez, işsizliği belirli sınırlar içinde tutmaya özen gösterir. Ancak, bu son kapitalist sistem için kaçınılmazdır ve kapitalist böyle bir durumda durgunluğu yeğler, işten çıkarmalar başlar, üretim kısılır.

1960 sonrası ekonomik genişlemede, Batı Avrupa'lı kapitalistler kârlar üzerindeki baskıyı hafifletmek üzere yabancı işçilerden büyük ölçüde yararlanmışlardır. Kapitalist, yabancı işçi çalıştırmakla çok yönlü kazançlar elde etmiştir. Herşeyden önce, yabancı işçi çalıştırmakla kapitalist, ülke içindeki işsizliği kârlarına zarar vermeyecek düzeyde tutar. Buna ek olarak, ülkede henüz istihdam edilmemiş bile olsa, her istendiğinde çağrılabilir büyük bir yabancı işçi arzının mevcudiyeti ek bir baskı yaratır. Öte yandan, yabancı işçilerin düşük ücretleri kabul etmeleri yerli işçilerin ücretleri konusunda pazarlık güçlerini zayıflatır. Aynı zamanda yabancı işçilerin sendikalara üye olma oranlarının daha düşük olması' yerli işçilerin mücadelesinin önemli bir katkıdan yoksun olmasına yol açar. Ayrıca, işçilerin ülkelerine gönderdikleri dövizler işçi çalıştıran sanayileşmiş ülke mallarının alımında kullanılır. Örneğin, 1964'ten bu yana yurt dışında çalışan işçilerimizin gönderdiği dövizler ve bunların ithalât ve ihracatımıza oranları bu olguyu açıkça ortaya koymaktadır. Bu verilerin gösterdiği gibi işçi dövizlerinin ithalâtı karşılama oranı özellikle 1970 yılından sonra çok

büyümüş ve 1973 yılında % 56,37'ye erişmiştir. Öte yandan ithalâtımızın bölgeler itibariyle dağılımında da, Almanya başta olmak üzere Ortak Pazar ülkeleri, devamlı artan bir şekilde, ilk sıraları almışlardır.

Bütün bunlar genişleme döneminin ve dolayısıyla kapitalist kârların devamında çok önemli faktörler olmuşlardır. Ancak, herşeye rağmen kapitalizmin devresel bunalımı kapıyı çalmış, ilgilendiğimiz dönemde, bir 1966-67'de, bir de son olarak 1973-74'de iki büyük durgunluk dönemine girilmiştir.

Genişleme döneminde kârların devamı için yabancı işçilerden maksimum faydayı sağlayan yabancı kapitalistler, bu kezde durgunluktan kurtulmak, yatırımların yeniden canlanmasını sağlamak ve işsizlik sorununa çare bulmak üzere yabancı işçileri bir manivelâ gibi kullanmak istemektedirler. 18-19 Ocak 1975 tarihli Herald Tribune gazetesine göre Helmut Schmidt hükümeti B. Almanya'da çalışan 2,4 milyon yabancı işçinin azaltılması yolunda planlar hazırlamaktadır. Hükümet çevreleri, ülke içinde 1 milyonu aşkın işsiz bulunduğunu belirterek iç politikanın selâmeti açısından böyle tedbirlere başvurulacağını ifade etmektedirler. Ekonomik Kalkınma Bakanı Egon Bahr 500.000 yabancı işçinin ülkeyi terkettiğini görmekten büyük bir memnunluk duyacağını açıklamıştır. Maliye Bakanı Hans Apel ise, daha ileri giderek 1 milyon işçinin ülkelerine gönderilmesinin amaçları olduğunu söylemiştir. Böyle bir hareketin Avrupa'nın hâlâ en kuvvetli ekonomisine sahip Almanya tarafından başlatılmış olması, diğer ülkelerinde bu yolu takip edeceklerini göstermektedir.

- (1) Bunun başlıca nedenleri olarak yabancı işçinin genellikle sanayileşmemiş, sendikal geleneği az ülkelerden gelmiş olması, ücretlerinin yerli işçiye göre düşük olmasına rağmen ülkesindeki ücret düzeyinden bir hayli yüksek olması ve işinin geçici olması sıralanabilir. Örneğin, bu konuda yapılan bir araştırmaya göre Batı Almanya'daki işçilerimizin ancak % 14,5'u sendikaya girmiştir.

BÜTÇE TASARISI
KAMU KESİMİNDE ÇALIŞAN İŞÇİLERİN SIRTINDAN
SERMAYEYE YENİ FONLAR SAĞLANMASINI ÖNGÖRÜYOR.

TBMM'de görüşülüp kabul edilen Bütçe Kanununun ilginç bir 33. maddesi var. Kabul edilmesine ramak kala, oylama esnasında verilen bir önergeyle, bu madde kanundan çıkarıldı. Özellikle emperyalistlerin ve yerli tekelci sermayenin tercihlerini yansıtan 33. maddeyi okuyup incelemekte yarar var.

Bakanlar Kurulu, dengeli bir bütçe politikası uygulaması sağlamak için bütçe dengesini bozacak nitelikteki ek ödenek taleplerini önlemek amacıyla, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, il özel idareleri, belediyeler ile Kamu İktisadi Teşebbüslerinin cari mali yıl içinde yapacakları toplu iş sözleşmelerinde uygulanacak standartları ve genel esasları, milli gelirdeki artışlar, toptan eşya fiyat endeksleri ile ilgili iş kollarındaki kârlılık ve verimlilik faktörlerini göz önünde bulundurmak suretiyle tespiti yetkilidir.»

Ne demektedir 33. madde? Bütçede dengenin sağlanamayışının nedeni ek ödenek taleplerine yolaçan toplu iş sözleşmeleridir. Bunun için tüm devlet ve kamu işyerlerinde, bu yıl içinde yapılacak toplu iş sözleşmelerinde uygulanacak esasları Bakanlar Kurulu önceden saptayacaktır. **Bunun Türkçesi, toplu iş sözleşmelerinde verilecek hakların, ücretlerin, vatabileceği noktanın dondurulmasıdır. Gerçi bu maddenin bu yıl için geçerli olması öngörülmüşse**

de, bir defa kabul edildikten sonra, ilerki yılların Bütçe Kanunlarında da değişmez bir madde olarak yer alması mümkündür. Bunun açık bir örneği, 1970 yılında kabul edilen Personel Kanununun memurlar yararına olan bazı maddelerinin (Özlük hakları, harcırah, yolluk vb.) uygulamasının; ilk defa 1971 yılı Bütçe Kanununda, cari yılda uygulanmaz hükmüyle önlenmesidir. Bu önleyici hüküm, daha sonraki yılların Bütçe Kanunlarında da aynen yer almış ve memurlar bugüne değin bu haklardan yararlanamamışlardır.

Bütçe politikasının dengesizliğinin nedenlerini toplu iş sözleşmelerinin getirdiği yükümlülüklerde değil; emperyalistlerin ve onların yerli ortaklarının, yüksek kârlar elde etmesi için uygulanan enflasyonist politikada aramak gerekir. Bütçe neden dengesiz olur? Harcamalar gelirlerden çok olduğunda, bir bütçe açığı, gelirler harcamalardan çok olduğunda, bir bütçe fazlası vardır. Her iki halde de, harcamalar gelirlerle eşit olmadığından bütçede bir dengesizlik söz konusudur. Yurdumuzda, emperyalistler, emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi ve onlarla işbirliği halindeki tefeci-bezirgânlar ve toprak ağalarının çıkarları doğrultusunda hazırlanagelen bütçelerde; her zaman harcamalar gelirleri aşar ve bütçe açık verir.

Emperyalist-kapitalist düzende en iyi tüketicilerden biri de devlettir. Yurdumuzda, devlet har-

camalarının büyük bir bölümü, tekeli sermayenin ürettiği büro malzemesinden tutun da, takım tezgâhlarına değin, her türlü malın, tekel fiyatlarıyla satın alınmasına ayrılmıştır. Devletle ticaret sonucu, yerli tekeli sermayenin, «patent, know-how, royalty» adı altında emperyalist metropollere aktardığı milyonlarca liranın yanısıra devlet yatırımları için yurt dışından ithal edilen makine ve teçhizatın tekel fiyatlarıyla baş satıcısı, uluslararası tekeli sermayenin iktisadi örgütleniş biçimi olan çokuluslu tekellerdir.

Devlet ve kamu kuruluşlarının kendi başlarına finanse edemedikleri büyük ölçekteki yatırımlarda; Afşin-Elbistan, Karakaya Barajı vb., uluslararası tekeli sermayenin Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, vb. örgütleri sahnededirler. Emperyalist-kapitalist sistemde yer aldığı sürece, uluslararası tekeli sermayenin çıkarlarından bağımsız olarak hareket etmek güçtür. Örneğin, Afşin-Elbistan, kömür ocakları ve elektrik santralleri kompleksi ihalelerinde, emperyalist bloktan Batı Almanya çekişmiş; kredi sağlayacak olan Dünya Bankası tüm ağırlığıyla Batı Alman firmalarından yana olmuştur. Bütün baskılara karşın yapılan değerlendirmeler Doğu Alman teklifinin daha ekonomik olduğunu gösterince, yasalara ve mevzuata uygunsuz olarak, Batı Alman Hükümeti kredi vereceği gerekçesiyle kendi firmalarının daha pahalı olan teklifinin seçilmesini sağlamıştır. **Yani, devlet harcamalarının büyük bir bölümü, uluslararası tekeli sermaye ve onun yerli ortaklarından, değerinin üstünde mallar satın alınmasına ayrılmaktadır.**

Devlet harcamalarının fazla olmasının diğer bir nedeni de,

kredi uygulamasına bağlanabilir. Sanayi alanında tekeli sermayeye «Teşvik Tedbirleri» adı altında, kuracakları tesislerin yatırım tutarlarının % 80'ine varan miktarlarda, devletçe kredi sağlanmaktadır. Böylece, sermaye sahipleri, gerice yöre denilen illerde, eğer 100 milyonluk bir yatırım yapmak istiyorlarsa; ellerinde 20 milyon liralara olması yeterlidir. Geri kalan 80 milyonu devlet desteğiyle kredi olarak sağlayabileceklerdir. Ticaret alanında da benzer bir uygulama vardır. İhracatta vergi iadesi ve prim ödemeleri yoluyla ticaret burjuvazisine tatlı kârlar sunulmaktadır.

Özetlersek, harcamaların artmasının nedeni, devletin halk yararına olan yatırımlar, yani okullar, hastahaneler, çocuk yuvaları yapması; altyapı hizmetlerini (su, yol, elektrik, kanalizasyon vb.) geliştirmesi falan değildir. Artış, memur maaşlarındaki katsayı düzenlemelerine, işçilerin toplu iş sözleşmelerinde aldıkları zamlara bağlanamaz. Zaten, kazanılan bu haklar; hızla artan yaşam pahalılığı karşısında çabucak eriyip gitmekte; memur ve işçilerin gerçek ücretleri sürekli olarak gerilemektedir. **Harcamaların artmasının temel nedeni, devletin uluslararası tekeli sermaye ve onun yerli ortaklarının ürettiği malları tekel fiyatlarıyla alması, toplum yararına harcamalar yapmak yerine onları alabildiğine desteklemesidir.**

Harcamaların çokluğunun yanısıra devlet gelirlerinin azlığı da bütçe açığına yolaçmaktadır. Devlet gelirlerinin çoğu, (1975 bütçesinde % 90), vergilerden sağlanmakta, vergilerin içinde de, sabit gelirli işçi ve memurlardan peşinen alınan vergiler önemli rol oynamaktadırlar. Tekeli sermayenin ne denli vergi kaçırdığı, zaman zaman devlet ilgililerince bile

itiraf edilmektedir. Sermayenin yatırımlarında, teşvik adı altında, yurtdışından ithal edilen makine ve teçhizatın, % 100'e varan gümrük indirimleriyle, beş kuruş vergi alınmamaktadır. Tekelci burjuvazinin ticaretle uğraşan kesimi, tefeci-bezîrgânlar ve büyük toprak sahiplerinden alınan vergiler komik miktardadır.

SONUÇ :

Emekçi halktan alınan vergilerden oluşan devlet gelirleri tekelci sermaye ve yandaşlarının çıkarlarının pekişmesi için har-

canmaktadır. Bütçe Kanunu'nun 33. maddesi de işçi sınıfının zaten kısıtlı olan toplu sözleşme hakkının iyice budanmasına yöneliktir. Böylece toplu sözleşmelere gidebilecek fonlar, emperyalistler, emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazi ve onlarla işbirliğinde olan tefeci-bezîrgânlar ve toprak ağalarını çıkarları doğrultusunda yapılacak harcamalara aktarılacaktır. Bilinmesi gereken, halktan yana, dengeli bütçelerin, emperyalist-kapitalist sistemde yer aldığı sürece mümkün olamayacağıdır.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI :

- 1) ORTAK PAZAR BOYUNDURUĞU
AYDIN KÖYMEN (bitti)
- 2) KAPİTALİST PARA SİSTEMİNİN ÇÖKÜŞÜ
MUSTAFA DANIŞMAN (bitti)
- 3) EMPERYALİZM VE MADENCİLİK ALANINDA YABANCI SERMAYE
YILDIRIM KOÇ (bitti)
- 4) EMPERYALİZMİN PETROL POLİTİKASI VE TÜRKİYE
MEHMET TANJU AKAD (bitti)
- 5) TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON
TİB—DİSK (2.5 T.L.)
- 6) ÇOKULUSLU TEKELLER VE ULUSLARARASI TEKELCİ SERMAYE
YILDIRIM KOÇ (2.5. T.L.)
- 7) ÇOKULUSLU TEKELLER VE İLAÇ SÖMÜRÜSÜ
AYDIN KÖYMEN (2.5 T.L.)
- 8) TEKELCİ SERMAYE İLE İÇİÇE
TİB ARAŞTIRMASI (2.5 T.L.)
- 9) GÜNÜMÜZDE EMPERYALİST SÖMÜRÜ MEKANİZMASI
TİB ARAŞTIRMASI (5 T.L.)

25 liraya kadar olan istemlerde posta pulu gönderilmesi rica olunur.

TÜRKİYE'DE KİMYA SANAYİİ

Genellikle İkinci Dünya Savaşından, özellikle de 1957-58 yıllarından sonra emperyalistler karşlarına en önemli sorunlardan biri olarak çıkan pazar sorununa çözüm bulabilmek için az gelişmiş ülkelerde kendi denetimlerinde bir sanayileşme oluşturmaya başladılar. İşte emperyalistlerin ve onlarla bütünleşmiş yerli tekelci burjuvazinin çıkarları doğrultusunda çarpık bir pazar genişletilmeine yönelik hammadde, teknolojik bilgi, kredi, patent, lisans vb. gibi yollarda dışa bağımlı bu sanayileşme özellikle 1963'lerden sonra Türkiye'de de kendini bü-

tün açıklığıyla göstermiştir. İşte montaj niteliğinde olan bu sanayi dallarından birisi de kimya sanayiidir. Kimya sanayii sektörünün çok geniş bir kapsamı olması ve üretilen malların büyük bir kısmının ara malı olarak kullanılması hemen hemen bütün sanayi dallarının bu sektör tarafından üretilen malları kullanması kimya sanayii sektörünün önemini arttırmaktadır.

Kimya sanayii sektöründe üretilen maddeleri ve toplam üretim içindeki paylarını aşağıdaki tablodan görebiliriz:

MADDENİN CİNSİ	TOPLAM ÜRETİM İÇİNDEKİ PAYI (%)
İlaçlar (Veteriner, tıbbi ve tarım ilaçları)	% 32
Sabun ve deterjanlar	% 17.3
Sentetik ve suni elyaf ve iplikleri	% 15.5
Ana organik ve inorganik kimyasal maddeler (soda ve sodyum bikarbonat, klor ve sudkostik, tuz, sülfatlar, asitler, bor bileşikleri, etil alkol, karpit)	% 10.4
Boya, vernikler ve sınav yağlar	% 10.2
Diğer kimyasal maddeler (patlayıcı maddeler, teknik amonyum nitrat, kibrit, matbaa mürekkepleri, valeks, meyan balı, kozmetikler, gülyacağı)	% 14.6

Kaynak : Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı

Tablodan da görüldüğü gibi montaj sanayii niteliğinde olan kimya sanayiinde üretimin ağırlık noktasını hammadde bakımından büyük ölçüde dışarıya bağımlı tüketim ve ara malları üretimi meydana getirmektedir.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ AYLIK BÜLTENİ'NE ABONE OLMAK İÇİN PUL VEYA POSTA HAVALESİ OLARAK 15 TL. GÖNDERİLMESİ GEREKMEKTEDİR.

Kimya Sanayii Üretim Değerleri Yıllar	(milyon TL., cari fiyatlarla) Üretim değeri
1967	2.365,7
1968	2.778,7
1969	3.674,7
1970	4.593,6
1971	5.580,2
1972	6.693,1
1973 (program)	7.835,3

Kaynak : Kimya Mühendisleri O-
dası 50. Yıl Sanayi Kongresi
1962 yılında 1.140 milyon TL.

olan üretim değeri 1967 yılında
2.365,7 milyon TL.'sına, 1973 yı-
lında ise (programa göre) 7.835,3
milyon TL.'sına çıkmıştır. Görül-
düğü gibi emperyalizmle bütün-
leşmiş yerli tekelci burjuvazinin
gelişme yılları olan 1960'ların baş-

larında üretim 1.140 milyon TL.'sı
iken, artık olgunluk çağı olan
1973'lerde 7 katına çıkarak 7.835,3
milyon TL.'sı olmuştur. Bu da
kimya sanayiinin gelişiminin u-
luslararası tekelci sermaye ve o-
nunla bütünleşmiş yerli tekelci
sermayenin denetiminde olduğu-
nu gösteren bir göstergedir.

Özellikle üretilen malların ara
malları niteliğinde olması yüzün-
den (ve bu ara mallarının da di-
ğer sanayi dallarında kullanılma-
sından dolayı) kimya sanayii ül-
kedeki çarpık sanayileşme ile bir-
likte hızla gelişmiş ve hattâ en
hızlı gelişen sektörlerden birisi
olmuştur.

Kimya Sanayiine Yapılan Ya-
tırmaların Milli Gelir ve İmalât
Sanayii Açısından Seviyesi (1965
fiyatları ile milyon TL.)

Yıllar:	Kimya Sanayii			İmalât Sanayii			Milli Gelir
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	
1963	23	130	153	511	1706	2216	57799
1964	37	160	197	551	1237	1788	60460
1965	139	90	229	541	549	1090	62614
1966	363	165	528	1044	1200	2244	68978
1967	520	170	690	1478	1600	3078	73171
1968	388	380	768	1670	2712	4382	78136

Kaynak : İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı

Tablodan da görüldüğü gibi
kimya sanayiine yapılan yatırımlar
1963-68 yılları arasında % 500'
lük bir artış göstererek 153 mil-
yon TL.'sından 768 milyon TL.'sı-
na yükselmiştir. Aynı dönemde
milli gelir artışının % 135, imalât
sanayiindeki artışın % 198 oldu-
ğu hesaba katılırsa, tüketim ve
ara malları üreten montaj nite-
likteki kimya sanayii yatırımları-
nın artışının ne derece büyük ol-
duğu daha iyi anlaşılır. Yabancı
sermayeyi teşvik kanunundan
faydalanarak 1973 yılında imalât
sanayiine gelen toplam yabancı

sermaye 1 milyar 724 milyon TL.'sı
ve bu da toplam sermayeleri 3
milyar 814 milyon TL.'sı olan 95
firmayı içermektedir. Toplam
imalât sanayiinde yabancı serma-
ye oranı % 45,2'dir. Kimya sana-
yiinde ise yabancı sermaye mik-
tarı 309 milyon TL.'sı olup, bu da
toplam sermayeleri 480 milyon
TL.'sı olan 27 firmayı içermekte-
dir. Bu sektörde yabancı sermaye
oranı % 64,3'tür. Görüldüğü gibi
bu sektör büyük ölçüde emperya-
lizmin denetimi altındadır.

Ayrıca kimya sanayii sektö-
ründe üretimin büyük ölçüde te-

kelci nitelikte ve de küçük üretim birimlerinin hammadde, teknoloji vb. gibi yollarla uluslararası tek- elci sermayenin denetiminde oldu- ğu görülmektedir. Şöyle ki, 1964 yılında 166'sı büyük 766'sı küçük olmak üzere toplam 932 işyeri bu- lunmaktadır. 1970 yılında ise bü- yük işyeri sayısı 256'ya çıkmıştır. 1973 yılında bu sektörde 1000 ve daha fazla işçi çalıştıran 2 işyeri vardır ki sektörde çalışanların % 17.8'ini bu işyerleri istihdam etmekte ve sektör katma değeri- nin 1/5'ini yaratmaktadır. Kimya sanayiinde yılda 100 milyon TL. üzerinde üretimde bulunan firma- ların sayısı ise 6'dır. Bu firmala- rın üretimin % 23.4'ünü, katma değerin de % 29.3'ünü yarattıkla- rı hesaba katılırsa tekelleşmenin büyüklüğü daha da belirginleşir. Bu firmalar sektörde çalışan her beş kişiden birini istihdam etmek-

tedirler.

Kısaca özetlersek Türkiye'de- ki kimya sanayii uluslararası te- kelci sermaye ile ortak yatırım, patent, lisans, hammadde alımı, teknolojik bilgi vb. gibi yollarla bütünleşmiş yerli tek- elci burju- vazinin denetiminde olan, ülke- nin çıkarlarına aykırı bir araç sömürücü azınlığın çıkarlarına yö- nelik çarpık bir sanayileşme, montaj tipi bir sanayileşmedir. Üretim, Eczacıbaşı Holding A.Ş., Türk Hoechst San. ve Tic. A.Ş., Türk Bayer Kimya San. Ltd. Şti., Pfizer ilaçları A.Ş., DEVA Hol- ding'e bağlı EVMA A.Ş., ÇBS, DYO ve Sadolin Sentetik Boya Fab. vb. gibi uluslararası tek- elci sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli te- kelci sermayenin şirketlerinin de- netimi altında küçük bir azınlı- ğın çıkarları doğrultusunda geli- ştirilmektedir.

TÜRKİYE'DE GÜBRE SORUNU

Toplam nüfusunun % 61'ine yakın bir kısmı tarım kesiminde çalışan günümüz Türkiye'sinde, birinci olarak kitlelerin ihtiyacı olan yiyecek maddelerinin üreti- mi, ikinci olarak da tarımda ka- pitalistleşme ile birlikte endüstri bitkileri üretiminin önem kazan- ması ve genel ihracat içerisinde önemli bir yer işgal etmesi yönle- rinden dolayı tarımsal üretim ve sorunları ülkemizin en önemli so- runlarından biri olmaya devam etmektedir. İşte tarımsal üretim- deki gelişmelerle birlikte büyük önem kazanan sorunlardan biri de gübre ihtiyacı ve üretimidir.

Tarımdaki gelişmelere paralel olarak, doğal gübrenin ihtiya- cı karşılayamaması yüzünden su- ni gübre kullanımı ve talebi art- mış fakat üretim ise bu gelişme- lere ayak uyduramamıştır. Suni

gübre üretiminin bu gelişmelere paralel ve eşit hızla gelişmemesi- nin nedeni üretimin tamamen dış- şa bağımlı olarak yapılmasıdır.

Tarımdal kullanılan azotlu, fosfatlı ve potaslı gübrelerden, a- zotlu ve fosfatlı gübreler Türkiye' de üretilmekte olup potaslı güb- reler ise tamamen yurt dışından ithal edilmektedir.

Gübre sanayiinde ilk fabrika 1954 yılında kurulmuş daha sonra da özellikle İkinci Beş Yıllık Plan devresinde yeni kurulan fabrika- larla üretim önemli ölçüde arttı- rılmıştır. Yalnız şurası unutulma- malıdır ki Türkiye'de gübre üre- timi artarken, gübre ithalatında bir düşme söz konusu değildir. 1960 yılında 41.000 ton olan güb- re ithalâtı 1971 yılında 1.399.000 tona çıkmıştır. Gübre üretimi ise

1960 yılında 65.000 ton iken 1971 yılında 977.000 tona ulaşabiliyor, yani gübre ihtiyacının % 40'ı Türkiye sınırları içerisinde üretilmektedir. Ve bu üretim de aşağıda göreceğimiz şekilde tamamen dışa bağımlı bir üretimdir.

Azotlu gübrelerin üretiminde ana girdi amonyak olup bu maddenin ithalâtı 1971 yılında 17.000, 1972 yılında 45.000 ve 1973 yılında ise 136.000 tona yükselmiştir. Amonyak üretiminde 1971 yılında 104.000 ton olan üretimin 1973 yılında 142.000 tona çıkacağı hesaplanırken, amonyak üretiminin temel girdileri olan nafta ve fuel oil'in durumuna bakmak oynanan oyunun zincirleme halkalarını açığa çıkarmak açısından ilginçtir. Bir ton amonyak üretimi için 760 kilogram nafta ve 382 kilogram fuel oil'e ihtiyaç vardır. 1967 yılında 31.000 ton nafta ihraç edilirken 1968'de 3.000, 1969'da ise 17.000 ton nafta ithal edildiği, üretimde ise bir artış olmadığı görülmektedir. Fuel Oil ise bildiğimiz gibi uluslararası tekellerin sermayenin denetimindeki çokuluslu tekellerin kontrolindedir. Yani azotlu gübre artışı var derken, amonyak ithalindeki artış, amonyak üretimi artışından bahsedilirken amonyağın temel girdisi nafta ve fuel oil ithalindeki artış gizlenmek istenmektedir.

Fosfatlı gübrelerde de durum pek farklı değildir. Fosfatlı gübrelerin temel girdileri fosforik asit, fosfat kayası ve sülfirik asittir. Fosforik asitin ise ana maddesi fosfat kayasıdır. Görünüşte fosfatlı gübrelerin hammaddesi olan fosforik asit üretimi artmaktadır ama ülkemizde zengin fosfat yatakları bulunduğu halde hiç üretim yapılmayıp fosforik asitin ana maddesi olan fosfat kayası ihtiyacının tamamı ithal edilmektedir. Yine aynı şekilde sülfirik

asit üretimi de ithalâtının yanısıra artmaktadır. Fakat sülfirik asit üretiminde de temel girdi olan pirit büyük ölçüde ithal edilmektedir.

Gübre sanayiinde dışa bağımlılığa en güzel örnek Akdeniz Gübre Fabrikasıdır. Bu fabrika hammadde ihtiyacı için köklü hiç bir tedbir alınmadan 1971 yılında işletmeye açılmıştır. 162 milyon TL. sermaye ile kurulmuştur ve sermayesinin % 40'ı Küveyt'e aittir. Hammaddeler bakımından (amonyak, fosfat kayası, pirit vs.) tamamen dışa bağımlı olduğundan hammadde bulunmadığından uzun müddettir çalışmamaktadır.

Şimdi de gübre sanayiindeki bu dışa bağımlılığın gübre fiyatlarına nasıl yansıdığına bir örnekle bakalım: 1965 yılında bir ton süperfosfat gübrenin maliyeti 214.55 TL. idi. Bunun 101.70 TL.'si sülfirik asit, 76.23 TL.'si fosforit, 9.11 TL.'si işç ve memur ücretleriydi. Yani maliyetin % 80'inden fazlasını tekel fiyatlarıyla ithal edilen hammaddeler oluşturuyordu. Gübre maliyeti içindeki hammadde yüksek maliyeti de hammadde satışından çokuluslu tekellerin ne büyük kârlar elde ettikleri aynı yıl süperfosfat gübresinin dünya ve Türkiye satış fiyatlarına bakmak yeterlidir. Türkiye'de kilosu 29 kuruş olan gübrenin dünya piyasasındaki fiyatı 22.5 kuruştur.

Bütün bu yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı, gübre sanayii aslında ülke çıkarları doğrultusunda gelişen bir olgu değil, aksine günümüzde emperyalizmin az gelişmiş ülkelerde kendi çıkarı doğrultusunda yönlendirdiği bir gelişimin sonucudur. Bütün temel girdiler bakımından uluslararası bütünleşmiştir. Fakat bir an için

(Devamı S. 22'de)

Türkiye'de Amerikan Dış Yardımı :

bu bütünleşmeyi ve ABD denetimindeki uluslararası kuruluşları da gözönüne almazsak, Türkiye'deki NATO karargahlarının yanında, Tuslog, ABD üsleri, Jusmat, AID, Barış gönüllüleri, Katolik yardım servisleri, çocuklara yardım fonu, Teknik Yardım Dairesi Özel Fonu, Ford Vakfı, Kültür Mübahahe Komisyonu, İktisadi İşbirliği Kalkınma Teşkilâtı, Merkezi Anlaşma Teşkilâtı, NSA gibi kuruluşların hep aynı hizmete yöneldiğini görürüz.

Verilen ödünler sadece ikili anlaşmalar ve NATO ile kalmamaktadır. ABD emperyalizminin yurdumuza nüfuz edişi sırasında hazırlanan Petrol Kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu gibi imtiyazlar hep ABD'li uzmanlarca hazırlanmış, Max Ball'ların, Randall'ların, Thornburg'ların biri gidip biri gelmiştir. Devlet kademelerinde Amerikalı uzmanlar, müşavirler ve barış gönüllüleri görevlendirilmiş, bunun için de ABD'den değil de, güya uluslararası bir kuruluş olan UNICEF'ten teklif alınmıştır.

Türkiye'de 55 Amerikan üs ve tesisi vardır. 28.000 Amerikalı asker, bu üs ve tesislerde sadece ABD hesabına çalışır. Bunların ve bu arada Amerikan Posta Teşkilâtı'nın faaliyetleri Türkiye'nin kontrolü dışındadır. Gümrük işlemlerinde tanınan haklar birer imtiyaz haline gelmiştir.

ABD tarafından Türkiye'ye verilen «Yardım»lara geçmeden önce, bazı noktaları hatırlamakta yarar vardır:

Yabancı sermaye bir ülkeye çok cazip şartlarla giriyorsa, örneğin bağışlar vb. bu durum siyasal ödünlerin yüksek olduğunun belirtisidir. Bu yol, genellikle

le geri bırakılmış ülkelerin emperyalist bloka alınışında kullanılan bir yoldur. Bunun gibi askeri yardımlar, bağışlar, genellikle emperyalist egemenlik alanına tampon devlet olarak alınan ülkelere yapılmaktadır. Dış yardım deyimi, özellikle ABD'nin genişleme ve dünya jandarmalığını üstlenme dönemi olan II. Dünya Savaşı sonrasında kullanılmaya başlanmıştır.

Kore Savaşı'ndan sonra ABD'nin elinde 12 milyar dolar tutarında ihtiyaç fazlası, demode ve yıpranmış askeri malzeme stoku kalmıştı. Daha sonra Brüksel Kararları diye anılan karar, bu yığılmayı önlemeye yönelmişti ve nükleer silâhlar dışında, konvansiyonel silâhlardan oluşan bu stoku pazarlama amacını gütmekteydi. ABD, nükleer silâhların kullanma yetkisini elinde tutarken, diğer ülkelere, konvansiyonel silâhları tavsiye etmekteydi. Çünkü bu silâhlar, Amerikan silâh tekelleri tarafından üretilmekte ve daha fazla kâr bırakmaktadır. Kullanma süreleri kısadır, hızla demode olduklarından yenilerinin satın alınması gerekmektedir. Diğer taraftan bu silâhlar ABD'nin mevzilendiği bölgelerde statükoyu korumak için en elverişli araçlardır. Bunu en iyi şekilde ABD'nin eski dışişleri bakanı D.Acheson açıklıyor:

«—Batı Avrupa'da büyük bir kara kuvveti bulundurmak zorunluluğu vardır. İçerden yapılacak bir devrim hareketi tehlikesi bu yolla önlenebilir.»

Bu silâhların dağıtımı, geri bırakılmış ülkelerin ABD çıkarları ile olan ilişkilerine göre yapılmakta, aynı silâh sırayla üç ayrı ülke tarafından kullanılı-

makta ve bu transferlerden Amerikan silâh tekellerinin kasası dolmaktadır. 1950-60 yılları arasında ABD, 40'ı geri bıraktırılmış olmak üzere 56 ülkeye 27.5 milyar doları geçen askeri yardımda bulunmuştur. Bu geri bıraktırılmış ülkeler ABD'den sadece 23 milyar dolar aldıkları halde savaş için 141 milyar dolar harcaşmışlardır.

ABD, Türkiye'ye silâh yardımını yaparken demode silâhların yanında vereceği yedek parçayı dikkatle esirgemektedir. Yedek parça ve aksesuarın da üretim yeri Amerikan tekelleridir. Türkiye bunları temin ederken astromonik ödemeler yapmakta, askeri yardımla birlikte askeri müşavirler de Türkiye'ye dolmaktadır. Bunların maaşları ve bazı hallerde özel konut kiralaları da milli bütçeden ödenmekte, yardım fonundan kesilmektedir. Örneğin, Fransa ve İspanya, ülkele-
rindeki Amerikan üslerinden yıllık kira aldıkları halde, Türkiye'de bu üslerin arazisinin istisnâk bedeli milli bütçeden ödenmiştir.

Askeri malzemeler, Amerikan vapurları ile taşınmakta, banka ve sigorta işlemleri, Amerikan şirketleri tarafından yapılmaktadır. Demode ve onarılmış malzeme «yeni» olarak fiyatlandırılmakta, malzeme ve yedeklerinin cinsi ve miktarı ABD tarafından tesbit edilmektedir.

Böylece daha başlangıçta «yardım» % 60 oranında değerini kaybetmektedir. Yani 70 milyon dolarlık yardım yapılmışsa, bunun aslında 28 milyon dolar olduğunu gözönünde almak gerekmektedir. Bu askeri yardım bize ödünç olarak verilmiştir ve kullanma amacı ABD tarafından belirlenmiştir. (1964'teki Kıbrıs olayları hatırlanmalıdır). Bu silâhlar geri alınabilir ve başka bir ülkenin silâhlı kuvvetlerine dev-

redilebilir.

Bir dolarlık Amerikan yardımını bütçeden 5 dolar harcamayı gerektirir. Amerikan Senatosu'nda da ifade edildiği gibi: «Askeri programdan her doların 85 senti daha başlangıçta bloke edilir.» Gerçekte ikili anlaşmaların metinlerinde bile, «Amerika'nın güvenliğini arttırmaya hizmet etmeyen hiçbir iktisadi ve teknik yardım yapılamaz» kaydı vardır.

Amerikan «yardımının» mahiyetini belirtmek için bir örnek verelim: 1953 yılında Türkiye'ye gelen 110 ton Amerikan yardım malzemesinden 106 tonu Amerikalıların şahsi ihtiyaçları, 4 tonu ise Türkiye'ye gelen askeri yardım malzemesidir. Yardımla birlikte gelen bu malların ulaşım, yükleme ve dağıtım masraflarının ne şekilde ödendiği bilinmemektedir. Muhtemelen bu masraflar milli bütçeden ödenmektedir.

Şimdi de genel olarak Türkiye'ye yapılan Amerikan Yardımı'na kısaca bir göz atalım:

Amerikan yardımları 1949 senesinde Marshall Planı ile başlamış ve bunu takiben ECA (İktisadi İşbirliği Dairesi), MSA (Karşılıklı Güvenlik İdaresi), FOA (Dış Faaliyetler İdaresi), ICA (Uluslararası İşbirliği İdaresi) ve halen de AID (Uluslararası Kalkınma Dairesi) Kanalıyla devam etmiştir. Bu yardımlar Türkiye'ye şu ana gruplarda verilmektedir:

A) DOĞRUDAN DOĞRU YA DOLAR OLARAK YAPILAN YARDIMLAR:

a) Bağış esasından yardımlar:

Başlangıcından (1949) 1964 yılına kadar olan 15 yıllık devrede toplam 893.2 milyon dolardır. 1964'ten sonra alınmamıştır.

b) Kredi Esasından Yardımlar:

1. Program Kredileri: Belli bir projeye bağlı olmayan ve ABD menşeli mal ve hizmetler

için kullanılan kredilerdir. 1963 yılında başlamıştır:

1963	35	milyon dolar
1964	70	» »
1965	80	» »
1966	70	» »
1967	65	» »
1968	40	» »

2. Proje Kredileri: 1962 yılında başlamıştır. 10 yıl ödemesiz ve 40 yıl vadeli.

B) TEKNİK İŞBİRLİĞİ YAR- DIMLARI:

Bağış olarak yapılmakta olup uzman temini, eğitim bursları ve gereç sağlanması için kullanılmaktadır. Özellikle II, Dünya Harbinden sonra ortaya çıkan ve geri bırakılmış ülkeleri büyük ölçüde etkileyen bir kavramdır. 1949 yılında yurdumuzda da başlamıştır. Bu tarihten 1967 yılına kadar bu yardım programına 65.481.000 dolar tahsis edilmiştir.

C) AMERİKAN YARDIMLA- RI KARŞILIKLARIYLA KURU- LAN GELİŞTİRME FONLARI (KARŞILIK PARALAR)

Karşılık paraların % 90'ı AID ile müşterek projelere ve geri kalan % 10'u da Amerikan hükümetinin Türkiye'deki masraflarını karşılamakta kullanılmaktadır. Başlangıçtan 1963'e kadar 5 milyar 378 milyon TL karşılık para toplanmış ve bunun 4 milyar 869 milyon liralık kısmı AID ile müşterek kullanılan fona, 509 milyon TL.lık kısmı ise Amerikan hükümetinin Türkiye'deki harcamalarına harcanmıştır.

1963 yılından itibaren dolar bağışlar sona ermiştir. Bunun yerini borç yardımlar almıştır.

**D) AMERİKAN ZIRAİ ÜRE-
TİM FAZLASI MADDE YARDIM-
LARI:** Bu tür yardımlar da satış olarak yapılmaktadır. Türkiye'deki uygulaması PL. 480 adlı programa göre yapılmaktadır. Bu yolla satın alınan zirai artıkların be-

delleri Merkez Bankasına yatırılmaktadır. Bu paralar genel olarak bugüne kadar şu amaçlarla kullanılmıştır:

1) ABD Hükümetinin Türkiye'deki masrafları için,

2) Müşterek savunma için gerekli malzeme, teçhizat. tesis ve hizmetlerin sağlanması amacıyla,

3) Cooley borçları için,

4) Türkiye'nin ekonomik gelişimine yararlı projelerin finansmanı için Türk hükümetine borç olarak,

Bunlardan ilk üç bölüm Amerikan hükümeti tarafından kullanılmaktadır. Yapılan ithalat karşılığında toplam 3.631.308.980 TL. yatırılmıştır.

Türk hükümetine verilmesi kararlaştırılan bölüm satış anlaşmalarıyla kararlaştırılmaktadır. Bu anlaşmalarda borcun ödeme şartları, ve hangi projelerin «Türkiye'nin iktisadi gelişimine yararlı» olduğuna AID karar vermektedir.

Zirai madde artıkları karşılığında biriken Türk Paralarından 539.598.667 TL. Millî savunma bütçesine yardım olarak verilmiştir.

Bu bölümde yer alan Cooley Kredileri ayrı olarak incelenecektir.

E) AMERİKAN İHTİYAÇ FAZLASI MALZEME VE TEÇHİZAT YARDIMLARI:

ABD kurumlarının elinde bulunan ve ihtiyaçtan fazla olduğu veya artık kullanılış yeri kalmayan mallardan bir kısmı AID kanalıyla 1960'dan beri Türkiye'ye dolaylı yoldan satılmaktadır.

Bu yoldan Türkiye'ye verilen malzemenin (1960-1967) ABD'ye maliyeti: 66.020.678 dolardır. Bunlar için görünüşte hiçbir ödeme yapılmamış ve bağış olarak alınmıştır ancak;

Bu program iki bölümden oluşmaktadır:

Bu program iki bölümden oluşmaktadır:

a) 607 Programları: Bu bölümden alınan malzeme olduğu yerde ve olduğu durumda hiç bir masraf yapılmadan alınmakta, nakil, navlun vs. masraflar alıcı tarafından yapılmakta, tamir ve onarım işleri de bu kuruluş tarafından yerine getirilmektedir.

b) 608 Programları: Alınan malzeme için hiçbir ödeme yapılmamakta, ancak bu malzeme onarılmış, ambalaj v.s. nakliye masrafları yine AID tarafından verilmiş olarak limanlara ve alıcının nakliyecisine teslim edilmektedir. Fakat bütün bu masraflar için AID'ye malın orijinal maliyetinin % 28-32'si ödenmektedir.

Türkiye 1965 yılına kadar daha çok 607 Programı'ndan (33 milyon dolar) istifade etmiştir. Bu

dönemde 608 Programı'ndan 6 milyon dolar orijinal değerinde malzeme alınmış, onarım ş.s. masrafları için de 400 bin dolar ödenmiştir. 1966 yılından itibaren bu program daha çok 608 programı olarak yürütülmüştür.

F) ÖZEL SEKTÖR YATIRIM GARANTİLERİ:

ABD Cumhurbaşkanına, Amerikan sermayeli özel sektör yatırımlarına garanti verme yetkisi verilmiştir. Her proje başkanın onayından geçmektedir. Bu çerçevede içinde ABD ile Türkiye arasında çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan ve bu garanti anlaşmalarından yararlanarak Türkiye'de yatırım yapan ve tamamen veya kısmen Amerikan sermaye iştiraki bulunan firmalar şunlardır:

FİRMANIN ADI	Sermaye Tutarı (T.L.)
1. General Elektrik T.A.O.	1.933.572,—
2. E.R. Squibb and Sons İlaçları A.Ş.	5.963.999,—
3. Madas Akümülatör ve Malzemeleri Sanayii A.Ş.	350.000,—
4. Gübre Fabrikaları T.A.Ş.	1.173.000,—
5. Türk Willys Overland Fabrikaları A.O.	500.000,—
6. Marshall Boya ve Vernik Sanayii A.Ş.	4.000.000,—
7. İstanbul Mangan Türk Ltd. Ort.	280.000,—
8. Westinghouse Airbrake A.Ş.	1.392.500,—
9. Singer Sanayii A.Ş.	11.700.000,—
10. Di Amerikan Tobako Kompani of Di Oryant Ink.	26.000.000,—
11. Layne-Bowler Dik Türbin Pompaları San. ve Tic. A.Ş.	2.000.000,—
12. Ege Kâğıt Sanayii T.A.Ş.	70.000,—
13. Türk General Elektrik Endüstrisi A.Ş.	15.300.000,—
14. Minneapolis-Moline Türk Traktör Makineleri A.Ş.	6.000.000,—
15. Hacı Leylek Export	477.000,—
16. Comag Continental Magnezit Ltd. Şti.	6.081.000,—
17. İç ve Dış Kollektif Şti.	650.000,—
18. Turkish American Tobacco Cor.	196.000,—
19. The Coca-Cola Export Corp.	900.000,—
20. İdeal Standart Isı Sanayii A.Ş.	8.160.000,—
21. Apex Kimyevi Maddeler İmalâtı A.Ş.	270.000,—
22. Tümaş Türk Madencilik A.Ş.	980.000,—
23. Türk Otomotive Endüstrileri A.Ş.	11.000.000,—
24. Perma Sharp Çelik Sanayii A.Ş.	1.800.000,—
25. Elektrik Teçhizatı İmalât Tesisâtı A.Ş.	1.381.000,—
26. Geri Tobako Kampini	3.349.573,—

27. Amerikan Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.	2.400.000,—
28. Wyetli Laboratuvarları A.Ş.	12.510.000,—
29. Uniroyal Endüstri Türk A.Ş.	27.000.000,—
30. Goodyear Lâstik T.A.Ş.	54.000.000,—
31. Türk Kablo A.O.	
32. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	9.750.000,—
33. Alkim Albali Kimya A.Ş.	2.240.000,—
34. Sentetik İplik Fabrikası A.Ş.	4.000.000,—
35. Pepsi Cola Mamulleri Ltd. Şti.	1.134.000,—
36. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. (Koppers Ortaklığı ve Tali Müteahhitleri)	110.402.500,—

Yukarıda Türkiye'ye yapılan Amerikan Dış Yardımı'nı ana hatlarıyla belirtmeye çalıştık. Aslında anılan bölümlerden herbiri, yapılan yardımın mahiyetinin daha iyi anlaşılması ve nelere mal olduğunun ortaya çıkması bakımından ayrı ayrı incelenmesi gereken konulardır. Bir burada sadece bir örnek olarak seçtiğimiz Cooley Fonu'na kısaca değinmekle yetineceğiz.

Gıda maddeleri fazlası meselesi, ABD'de 1950 yıllarında önemli bir mesele haline gelmiştir. Dünya pazarlarına akitilamayan besin maddesi fazlaları yığılmaya neden olmuştur. Bunların fiyat kırmak yoluyla dünya pazarına sürülme olanağı da kalmadığından, (talep elastikiyeti az olan mallar oldukları için) satışı da mesele olmaktaydı. Çünkü dış pazarlarda besin maddelerine ihtiyaç duyan ülkelerin yeterli döviz ve satınalma gücü zaten yoktu.

Bu durumda ABD hükümeti PL 480 adlı bir kanunla bu fazlanın bir kısmını, geri bıraktırmış ülkelere, mahalli paraları karşılığında satmıştır. Bundan yararlanan başlıca ülkeler ise, Hindistan, Pakistan, İran, Mısır, Türkiye ve bazı Latin Amerika ülkeleri olmuştur.

Uygulamada bu satışların karşılığı olarak biriken paraların;

a) Bir kısmı bu ülkelerin

hükümetlerine bağış olarak verilmiştir. (Ürün değerinin 1/3'ü).

b) Bir kısmı ise ödünç olarak verilmiştir.

Bu mekanizma ile bu ülkelerde ABD hesabına mahalli paralar birikmiştir. Bunların bir kısmını ABD, temsil ihtiyaçları ve propaganda hizmeti olarak kullanmaktadır. Geri kalan kısım ise o ülkedeki Amerikan tekellerinin ödünç ihtiyacı için kullanılmaktadır. Bu kısma Cooley Fonu denilmektedir.

Yurdumuzdaki uygulamada, zirai üretim fazlalarının satışı karşılığında biriken Türk paralarının % 17'lik kısmı Cooley Fonu'na ayrılmaktadır. Bu fona ait paraların 1) Amerikan firmalarına, 2) Türk ve Amerikan sermayesiyle kurulmuş firma ve şirketlere, 3) Türk firmalarına borç olarak verilebileceği kabul edilmiştir. Bu fondan yararlanmak isteyen firmalar bu husustaki isteklerini önce AID'nin Washington'daki merkezine bildirmekte, bunlardan uygun görülenler için Türk Hükümetinin onayı istenmektedir.

Uygulamada ise AID tarafından onaylanan talepler genellikle Türk Hükümeti tarafından da onaylanmaktadır. Bu fondan yararlanan firmalar ise hemen hemen tamamen, Amerikan sermayesi iştiraki bulunan veya hepsi Amerikan Sermayesine ait firmalar olmuştur.

Başlangıçtan bu yana, Cooley Fonu'na ayrılan miktar 539.944.386 TL.'dir. Bunun 96.863.428 TL.'sı Eximbank, 443.051.620 TL.'sı AID olmak üzere, toplam 539.915.048 TL.'sı kullanılabilir hale gelmiş ve şimdiye kadar 470.454.124 TL.'lik kısmı kullanılmıştır.

Cooley Fonu'ndan Türkiye, de 24 Amerikan tekeli yararlanmıştır. Bunların 1956 ile 1966 arası aldıkları ödünç, 489 milyon TL. dir. Bunun 150 milyon TL.'sı Ereğli Demir Çelik Fabrikasına verilmiştir. Geri kalan 339 milyon TL., Türkiye'deki 23 Amerikan te-

keli arasında paylaşılmıştır. Önemli olan nokta şudur: ABD bu yolla Amerikan tekellerine çok düşük faizli ve uzun vadeli ödünç imkânı sağlamakta, bu da Türkiye'deki diğer yatırımlara kıyasla Amerikan yatırımlarını çok daha avantajlı hale getirmektedir. Gerçekten aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi Cooley Fonu'ndan yararlanan şirketlerin tamamı, ya tümüyle Amerikan sermayesiyle veya Amerikan sermayesi iştirakiyle kurulmuş olan şirketlerdir ve anlaşmaların vadeleri ve faizleri çok uygun şartlarda düzenlenmiştir:

COOLEY FONU'NDAN YARARLANAN FİRMALAR

FİRMA ADI	Anlaşma Tarihi	Anlaşmanın Şartları		
		Vâde (Yılı)	Faiz (%)	Tutarı
William Bros Co.	24/ 6/1959	1 Yıl	% 7	9.000.000
Pfizer İlaçları	27/ 8/1959	10 »	8	7.000.000
Abbott Üni Ltd.	8/ 9/1959	3 »	7	4.616.000
Singer Sanayii	26/10/1959	5 »	7	1.650.000
Minneapolis - Moline A.Ş.	4/ 2/1960	5 »	7	7.000.000
Turyağ	20/ 9/1960	4 »	7	4.483.844
Singer Sanayii	29/ 3/1961	6 »	7	7.500.000
Türk Willys - Overland Fabrikası	7/12/1961	6 »	7	15.000.000
Türk Maadin A.Ş.	30/ 9/1961	8 »	7	3.000.000
Goodyear Lâstikleri	13/12/1961	8 »	7	50.000.000
U.S. Royal Lâstik	6/ 6/1962	10 »	7	48.350.000
U.S. Royal Lâstik	6/ 4/1963	7 »	8	11.150.000
Wyeth Laboratuvarı	22/10/1962	8 »	7	10.600.000
Türk Maadin A.Ş.	26/ 2/1963	5 »	7	7.000.000
Chrysler Sanayii A.Ş.	18/ 6/1963	9 »	7	33.864.700
Yarımca Nişasta Glikoz Fabrikası A.Ş.	5/ 6/1963	4 »	7	3.000.000
Türk Amerikan Dış Ticaret Bankası	20/10/1964	15 »	6	20.000.000
Alkım Alkali Kimya	5/ 3/1964	6 »	8	3.519.000
Ereğli Demir Çelik	24/ 4/1964	8 »	8	150.000.000
Goodyear Lâstikleri	15/10/1964	10 »	8	19.800.000
Türk Kablo A.O.	17/ 2/1966	10 »	8	7.200.000
General Elektrik	3/ 5/1966	7 »	8	15.000.000
İdeal Standart	10/10/1966	8 »	8	32.000.000
Comag	9/11/1966	8 »	8	17.000.000
				487.733.544

Ereğli Demir-Çelik dışındaki Amerikan firmaları 1956-66 yılları arasında bu yolla 38 milyon dolar Cooley ödünçü aldığı halde aynı dönemde Türkiye'ye girmiş olan Amerikan sermayesi sadece 21 milyon dolar değerindedir. Demek ki, Amerikan sermayesiyle kurulan şirketler, getirdikleri sermayenin % 180'i oranında Cooley Fonu'ndan yararlanmışlardır. Yani Türk kamu fonlarından pay almışlardır. Bütün bu mekanizma Türkiye'deki Amerikan sermayesi yararına işlemektedir. Ayrıca bu yolla sağlanan paralarla ABD her çeşit mahalli propaganda, özel teşebbüse kredi verme olanağına da sahip olmaktadır.

Hükümete verilen kredilerde, verilen kredinin hangi amaçla kullanılacağı da ABD tarafından saptanmaktadır. Dolayısıyla siyasal bağımlılık da bütünün bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır.

Amerikan askerî yardımının kesilmesi kararı, 1974 yılında Türkiye'ye verilmesi öngörülen toplam 136 milyon dolarlık askerî malzemeyi içine almaktadır.

Amerikan askerî yardımı 1973 yılı sonuna kadar toplam 4 milyar 17 milyon doları bulmaktadır. Bunun;

3 milyar 142 milyon doları hibe, 828 milyon doları ihtiyaç fazlası malzeme,

12 milyon doları subay ve er eğitimi,

35 milyon doları da askerî satış kredisi olarak verilmiştir.

Bunlara ek olarak yardım yıllarının başında askerî tesislerin geliştirilmesi için 852 milyon dolar, gıda yardımı için de 110 milyon dolar yardım yapılmıştır. Gıda yardımı programı 1963'de sona ermiştir.

Türkiye'nin 1972-73 yılı savunma bütçesi ise 8 milyar 124 milyon liradır. 1974-75 yılı savun-

ma harcamaları 13 milyar 407 milyon lira olmuştur.

Özellikle 1960 yıllarının başından itibaren ABD yardım programlarında bağışlar giderek azalmış, borç esasına yönelinmiştir. Hattâ ödünçler de sadece belirli projelere verilmeye başlanmıştır. Bu yolla, alınan ödünçün ABD emperyalizminin denetiminde kullanılması sağlanmış olmaktadır. ABD'nin 1941-48 arasında yaptığı toplam bağışlar 57.167 milyon dolar iken, 1957-60 arasında bu miktar 1.455 milyon dolara düşmüştür.

1950'den 1963'e kadar ABD'nin Türkiye'ye yaptığı toplam bağış, 2 milyar 187 milyon 746 bin dolardır. Bu miktar 1964-74 yılları arasında 934 milyon 398 bin dolara düşmüştür. 1974 yılında öngörülen ise 64 milyon dolardır.

SONUÇ :

Yurdumuzda Amerikan emperyalizmi denilince NATO, ikili anlaşmalar, 6. Filo'nun anlaşıldığı dönem artık geride kalmıştır. Bugün, NATO'nun ve ikili anlaşmaların ABD emperyalizminin sadece bir görüntümü veya ABD emperyalizminin Türkiye'ye giriş yollarından sadece bir tanesi olduğu herkesçe bilinmektedir. Amerikan dış yardımının kesilmesi kararı karşısında, emperyalizmi sadece zırlı, tüfeğiyle gelen dış düşman olarak göstermek eğilimi, egemen çevrelerce de körüklenmektedir. Oysa genel olarak emperyalizm ve özel olarak da ABD emperyalizmi Türkiye için dışsal bir olgu değildir. İçsel bir olgudur. Yani, yurdumuzda emperyalizmle bütünleşmiş bir yerli tekelci sermaye ve emperyalizmle işbirliği halinde bulunan tefeci-bezirgân ve toprak ağaları vardır ve bunlar emperyalizmin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu bakımdan Türkiye'ye yapılan

Amerikan askeri yardımı kesilse de, ikili anlaşmalar v.b. ortadan kaldırılrsa da Amerikan emperyalizmi vardır.

ABD yardımının kesilmesi şu veya bu nedenle verilmiş olabilir. Fakat gerçek olan şu ki, ABD'nin Türkiye'ye silâh satışına başlayacağından kimsenin kuşkusu yoktur. Bu arada yapılan bağışlar azalsa veya tamamen kesilse bile bunun çok büyük bir önemi olmayacaktır. Çünkü zaten genel olarak ABD bağışları gittikçe azalmakta, satışlar ön plana çıkmaktadır. Üs-

telik bu gelişme uzun zamandır savaş sanayii diye feryad eden yerli tekелci sermayenin de ekmeğine yağ sürecektir ve elbette, bu aşamada da ABD emperyalizminden bağımsız olunmayacak, Amerikan silâh tekelleriyle ortak savaş montaj sanayimiz kurulacak, Amerikan silâh tekelleri kazanacak, onunla öütünleşen yerli tekелci sermaye kazanacaktır. Ege-men çevrelerin, «Amerika'ya boyun eğmedik, işte kendi sanayimizi kurduk» yolundaki propagandaları da yanlarına kâr kılacaktır

GENEL YÖNETİM KURULU ÜYEMİZ YILDIRIM KOÇ YANKI DERGİSİNE SON ZAMLARLA İLGİLİ TIB GÖRÜŞÜNÜ AÇIKLADI.

Hükümetin son kararı ile tekел maddelerine % 11-82 arası zam yapıldı. Hükümet harcamalarının artması karşısında en kolay ve örgütlü tepkisi en az olan finansman yollarından birine başvurulmuş, örgütsüz halk kitlelerinin günlük tüketim mallarından birini oluşturan tekел mallarının fiyatları yükseltilmiştir.

Devlet harcamalarının artmasının ana nedeni, emperyalistler ve emperyalistlerle bütünleşmiş yerli tekелci burjuvazinin kendi çıkarları doğrultusunda fiyatları arttırmalarıdır. Tekelci sermayenin tekел kârları elde etmesi genel olarak enflasyona yol açarken, devlet harcamaları da artmaktadır. Bu harcamaların karşılanması

için pek tabii ki, bu sınıfların değil, enflasyon nedeniyle yaşamı zaten dayanılmaz bir hal alan emekçi sınıf ve tabakaların sırtına yüklenilmektedir.

Devletin artan gelir ihtiyacına rağmen sömürü küçük bir azınlığa vergi iadesi, yatırım indirimi, gümrük indirimi gibi çeşitli teşvik tedbirleriyle tekел maddelerine yapılan zamlarla sağlanan gelirden çok daha fazlası aktarılmaktadır.

Devletin artan gelir ihtiyacı emekçi sınıflar daha fazla yüklenerek değil, tekелci şirketlerin ve büyük tefecibezirgan ve toprak ağalarının yoğun bir şekilde vergilendirilmesi ile karşılanmaktadır.

AYDIN KÖYMEN, TOPRAK REFORMU UYGULAMASININ
ENGELLENMEK İSTENDİĞİNİ AÇIKLADI.

Birliğimiz Genel Sekreteri Aydın Köymen, basına yazılı bir demeç vererek Urfa'da Şubat ayı içinde başlatılacak olan toprak reformu kamulaştırma uygulamasını engellemek üzere toprak ağaları ve diğer gerici güçlerin yoğun bir faaliyet içinde olduklarını kamuoyuna açıkladı.

Köymen'in demeci aynen şöyledir:

«12 Mart dönemi hükümetleri tarafından hazırlanan Toprak ve Tarım Reformu Kanunu 16 Temmuz 1973 tarihinde 1757 sayı ile yürürlüğe girmiştir. Fakat kanunun bizatihi kendisi, toprak reformu uygulamasını engelleyici bir niyetin ürünüdür. Zira 300 maddeden oluşan kanun, toprak reformunun yapılabilmesi için 33 adet yönetmeliğin hazırlanmasını öngörmektedir. Nitekim Talû hükümetleri zamanında bu yönetmeliklerden ancak 2'si çıkartılmış, Ecevit hükümetinin işbaşına gelmesi ve Saim Kendir'in Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı'na atanmasından sonra özellikle uygulamada öncelik taşıyan 17 adet yönetmelik Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konmuştur.

Toprak ve Tarım Reformu müsteşarlığı reformu destekleyecek alt-yapı yatırımlarını gerçekleştirmek üzere yatırımcı kamu kuruluşları ile bugüne kadar toplam 1 milyar 345 milyon 576 bin TL.'lık projeye dayalı protokol imzalamıştır. Yatırımcı kamu kuruluşları ise bir sürü engelleme ve baskıya rağmen, ilk reform bölgesi olarak ilan edilen Urfa ilinde, projelerin uygulamasına süratle geçmişlerdir.

1 Ekim 1974 tarihinde Urfa ilinin Akçakale ilçesinde kamulaştırma işlemlerine geçilmiş, bölgede her türlü mahrumiyete göğüs gererek, görev alan bir avuç genç yurtsever teknisyenin geceli gündüzlü çalışmaları sonucunda Akçakale'nin 122 köyünden 41'inde kamulaştırmaya tâbi tutulacak arazilerle ilgili işlemler tamamlanmıştır.

Bu an'a kadar, nasıl olsa bu iş yürümez zihniyetinde olan Urfa'lı toprak ağaları, kıpırdanmaya başlamış ve bölgede görev yapan genç teknisyenlere ardı ardına imzasız tehdit mektupları gönderilir olmuştur.. Urfa'lı toprak ağalarını iyice telaşlandıran ve somut kanun dışı girişimlerde bulunmalarına yol açan olay

ise; müsteşarlığın Akçakale'nin 44 köyündeki kamulaştırma işleminin Şubat 1975 sonuna kadar mutlaka tamamlanacağını ilan etmesi olmuştur.

İlk olarak barışçı yolları denemeye karar veren toprak ağaları ve onların siyasi temsilcileri; tüm sulama işleri bitmeden toprak dağıtımına başlanmasın (çünkü tüm sulama işleri 1985 yılında bitecektir), vergi değeri üzerinden değil de rayiç bedel üzerinden kamulaştırma yapılsın (çünkü bugün Akçakale'deki arazilerin vergiye matrah teşkil eden değeri ile rayiç değeri arasında yüzde üçyüzlük bir fark vardır) biçimindeki önerileri reddedilince tehdit mektuplarını müsteşarlıktaki genel müdürlere kadar ulaştırmaya başlamışlardır.

Bunun yanında, Urfa Ziraat Odası'nda tüm toprak ağalarının çağrıldığı bir toplantı düzenlenmiş ve bu toplantıda reform uygulamasını engellemede kullanılmak üzere 1 milyon 250 bin TL'lik bir fon oluşturulmuştur, 9000 dönümlük toprak ağası Reşit İpek ve 2800 dönümlük toprak ağası Celâl Öncel fonun kullanılmasında tam yetki ile görevlendirilmişlerdir.

Bu iki toprak ağasının ceplerinde parayla Ankara'ya gelmeleri ile A.P. organı Son Havadis gazetesinde müsteşarlık aleyhine bir kampanya

açılması aynı tarihlere rastlar. Son Havadis gazetesi, müsteşarlıkça hazırlanan reform kooperatiflerinin yapısal modelleri başlıklı raporun 6. sayfasında yer alan; «Toprak ve Tarım Reformu Kooperatifleri ortaklarına, çok yönlü hizmet edecek bir örgüt olmaları nedeniyle, başarıları ortakların uyumluluğu ile gerçekleşecektir. Ortakların uyumlulukları; demografik yapıları, sosyal davranışları, konuşma dilleri ve mezhepleri ile bağlı oldukları sosyal toplulukların aynı olması ile ilişkilidir. Bu bakımdan etnik yapı kooperatif yapısını etkileyen önemli bir faktördür.» şeklindeki cümleyi ele alarak, müsteşarlığa bölücülükle suçlamıştır. Ne tesadüftür ki, bu yayınla birlikte Meclis'te ve Senato'da müsteşarlık hakkında, hepsi de A.P., C.G.P. ve D.P.'li olan üyelerce Bakan Salih Yıldız'a soru önergeleri yağmaya başlamıştır.

Bakan'ın bu önergeler karşısındaki tutumu ise müsteşarlığı savunmak yerine suçlamalara bilfiil katılmak olmuş, söz konusu rapor incelenmek üzere Millî Güvenlik Kurulu'na gönderilirken kendisi de müsteşara bile haber vermeden alelacele Urfa'ya gitmiştir. Bakan Urfa'da karşılayanlar ve reform bölgesinde birlikte incelemeye katılanlar başta Celâl Öncel ve Reşit İpek olmak üzere tüm bölgenin toprak ağalarıdır.

Bugün Urfa ilinde 536 bin 404 dönümlük araziyi kapsayan ve içinde 1.404 ailenin yaşadığı 48 köy şahıslara, 710 bin 862 dönümlük araziyi kapsayan ve 2.241 ailenin barındığı 29 köy birkaç aileye ve 506 bin 074 dönümlük araziyi kapsayan, 1.296 ailenin yaşadığı 28 köy de sülalelere aittir. Toprak dağılımının gerçekleştirilmesi sadece topraksız köylüleri toprağa kavuşturmakla kalmayacak, fakat ağaların bölgedeki ekonomik, sosyal ve siyasal egemenliklerinin kırılmasına yol açacak-

tır. İşte bu korkudur ki, toprak ağalarını ve onların işbirlikçilerini tüm güçleri ile seferber etmiştir.

Koparılan yaygaradan sonra şimdi gündemlerindeki hedef, oyuna getirilerek yıpratılmak istenen, fakat toprak dağıtımını 1 Mart'a kadar tamamlamaya kararlı olan müsteşar Saim Kendir'dir. İnancımıza göre, tüm ilerici demokratik örgütler ve basın ve de kişiler bu davaya sahip çıkmalı, egemen güçlerin in-ce oyunlarına gelmemelidirler.»

(S. 11.'den devam)

tekelci sermaye (emperyalizm)'nin kontrolunda olan gübre sanayii de ülkemizde görülen montaj tipi basit bir üretimdir. Ve tarımsal üretim için gerekli olan gübre ihti-

yacı sorununun çözümlenmesine değil, uluslararası tekelci sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin çıkarları doğrultusundadır.

Ç I K T I :

GÜNÜMÜZDE EMPERYALİST SÖMÜRÜ MEKANİZMASI

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ ARAŞTIRMASI

İsteme adresi :   Karanfil Sok. 14/10   Kızılay/Ankara

TÜSTAV

BİR BELGE

GAZİANTEP ÇİMENTO SANAYİİ İŞVERENİ ANAYASAL HAKLARI BİLE HİÇE SAYIYOR

Gaziantep Çimento Sanayii T.A.Ş. İşvereni İş Yasasına, Sendikalar Yasasına ve hepsinin ötesinde Anayasaya da aykırı bir tutumla, fabrika dahiline sendikal bildirilerin bile sokulmasını aşağıda yayınladığımız 1069 sayılı tamimi ile yasaklanmıştır. İşin ilginç tarafı, işverenin bu tamimi yayınlama hakkını, sarı Çimse-İş sendikası ile yapmış olduğu toplu-ış sözleşmesinin bazı maddelerinden aldığını açıkça belirtmesidir.

Kanımıza göre, Yeni Ortam gazetesini bile fabrika dahiline sokmadığını öğrendiğimiz işverenin yayınlamış olduğu bu tamim, işverenlerin anayasal haklara saygınlık derecelerini göstermesi ve sarı sendikacılığın oyunlarını bütün açıklığıyla gözler önüne sermesi bakımından son derece ilginçtir:

GAZİANTEP ÇİMENTO SANAYİİ T.A.Ş.

15.2.1975

Prs/

T A M İ M

1069

Son zamanlarda muhtelif menşeli bazı kitap, bildiri ve broşürlerin işçi personelimize dağıtıldığı müşahade edilmiştir.

Her ne şekilde olursa olsun, Siyasi ve Sendikal bildiri ve buna benzer broşür ve neşriyatın işverenin bilgisi dışında personelimize dağıtılması fabrikamıza sokulması, işçilere sözlü ve yazılı telkinlerde bulunulması, Toplu İş Sözleşmesinin 14—16(e) — 17 ve 92(a) maddeleri gereğince de yasaklanmış bulunmaktadır. Bu gibi faaliyetleri tesbit olunanlar en ağır şekilde cezalandırılacaklardır.

Personelimizin ceza tatbikine maruz kalmamaları için bu gibi faaliyetlerden sakıncalarını, Şef, Mühendis, Teknisyen ve Ustabaşların gerekli takibi yapmasını ikazlarımıza rağmen aksine hareket edenleri en seri şekilde Fabrikamız yetkililerine bildirmelerini ehemmiyetle rica ederim.

YA/FA 15.2.1975

FABRİKA MÜDÜRÜ
Abdülkadir CİĞERLİ

D a ğ ı t ı m :
Bütün personele

gösterim

**SERMAYE PİYASASINDAKİ GELİŞMELER VE
TEKELCİ SERMAYE**

1963 yılından sonra gelişmesi hızlanan ve 1970'lerde gençlik çağını geride bırakan emperyalizm (uluslararası tekelci sermaye) ile bütünleşmiş yerli tekelci sermaye yatırımlarını finanse etmek için devamlı olarak yeni kaynaklar peşinde koşmaktadır. Son senelerde halka açılma maskesi

altında küçük ve orta tasarruf sahiplerinin paralarını kullanmak için teşebbüste bulunan tekelci sermaye hisse senetleri yanısıra tahvil piyasasını da gide rek genişletmektedir. Nitekim 1968-73 yılları arasındaki gelişmeler şu tablodan izlenmelidir.

**SON ALTI YIL İÇERİSİNDE ÖZEL SEKTÖR TARAFINDAN
İHRAÇ EDİLEN TAHVİLLER**

Yıllar	Tahvil ihraç eden firma sayısı		İhraç olunan tahvil tutarı	
	Adet	Fark %	Milyon TL.	Fark %
1968	12	—	103,5	—
1969	15	+ 25,0	169,5	+ 63,8
1970	32	+ 113,3	387,0	+ 128,3
1971	10	— 68,7	136,5	— 64,7
1972	19	+ 90,0	275,5	+ 101,8
1973	43	+ 126,3	648,9	+ 135,5

Kaynak : T. Odalar Birliği — İktisadi Rapor 1974.

En fazla tahvil ihraç eden şirketler arasında **Hacı Ömer Holding, Yaşar Holding, Tofaş, Arçelik, Bossa, Sasa, Chrysler Sana-yii A.Ş., T. Şişe ve Cam Fb. A.Ş.** (Türkiye İş Bankası, iştiraki), **T. Otomotiv End. A.Ş., OYAK —**

Renault, v.b. gibi kuruluşlarının bulunması, tahvil piyasasının, sermayenin dinamik kesimini oluşturan emperyalizmle bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin çıkarlarına hizmet ettiğini açıkça göstermektedir.

S O N